

۱۳۸۶۲۸۰۰

مبانی فقهی و حقوقی
جواز تغییر جنسیت

تألیف:
دکتر سید محمد تقی زاده

www.ketab.ir

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: محمدتقی زاده، مهدیه،
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی فقهی و حقوقی جواز تغییر جنسیت / مولف مهدیه محمدتقی زاده.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۳۹-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: تغییر جنسیت (فقه)
موضوع	: تغییر جنسیت -- قوانین و مقررات
موضوع	: تغییر جنسیت -- ایران
رده بندی کنگره	: BP۱۹۸/۶/ت۶۶م۳ ۱۳۹۴
رده بندی دیوید	: ۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابخانه ملی	: ۳۹۳۲۱۰۹

هرگونه تکثیر کمال یا هرگونه کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

مبانی فقهی و حقوقی جواز تغییر جنسیت

نویسنده: دکتر مهدیه محمدتقی زاده

اسرار محمد

چاپ اول: ۱۳۹۶ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان سید نزاری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۶۳۱۱۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۳۹-۱

ISBN: 978-600-193-439-1

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (میری جاوید)، تقاطع شهدای زاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸ فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۱۳	..... مقدمه
۱۵	..... بخش نخست: کلیات
۱۷	..... فصل نخست: معناشناسی واژگان تغییر جنسیت
۱۷	..... گفتار نخست: تعریف «تغییر جنسیت»
۱۷	..... ۱- تعریف لغوی «تغییر جنسیت»
۱۷	..... الف: جنس
۱۷	..... ب: جنسیت
۱۷	..... ج: حیبر
۱۸	..... تغییر شکل: سرگونی شکل
۱۸	..... ۲- تعریف اصطلاحی «تغییر جنسیت»
۱۹	..... گفتار دوم: تعریف لغوی اصطلاحی «خنثی»
۱۹	..... ۱- «خنثی» در لغت فارسی
۲۱	..... ۲- «خنثی» در لغت عرب
۲۲	..... ۳- «خنثی» در لغت انگلیسی
۲۳	..... گفتار سوم: معناشناسی خنثی در علم فقه
۲۳	..... ۱- تعریف «خنثی» در فقه
۲۴	..... ۲- اقسام دوجنسی در علم فقه
۲۴	..... الف - دوجنسی واضح (غیرمشکل)
۲۵	..... ب - دوجنسی حقیقی
۲۵	..... ۳- شناخت دوجنسی در فقه و روایات
۳۱	..... گفتار چهارم: معناشناسی تغییر جنسیت در علم پزشکی و روانشناسی
۳۱	..... ۱- حفظ تمایلات دو جنسی در یک انسان
۳۲	..... الف- دو جنسی بودن جنینی
۳۲	..... ب- دو جنسی بودن بافتی
۳۲	..... ج- دو جنسی بودن روانی
۳۲	..... د- دو جنسی بودن هورمونی
۳۳	..... ۲- تعریف «هرمافرودیت»
۳۳	..... الف- دوجنسی کامل
۳۴	..... ب- دو جنسی کاذب زنانه

- ۳۴ ..... ج- دو جنسی کاذب مردانه
- ۳۴ ..... د- دیسژنر مختلط گوناد
- ۳۴ ..... ۳- دیگر ناپهنجاریهای رشد جنسی
- ۳۴ ..... الف- عدم حساسیت در برابر آندروژن یا زنانه شدن بیضه‌ای
- ۳۵ ..... ب- نشانگان ترنر
- ۳۵ ..... ج- نشانگان کلاین فلتر
- ۳۵ ..... ۴- تعریف اختلال هویت جنسی
- ۳۶ ..... ۵- طبقه بندی اختلالات هویت جنسی بر اساس کاپلان و سادوک
- ۳۶ ..... الف- ترانس سکسوالیسم در افراد مذکر
- ۳۶ ..... ب- ترانس سکسوالیسم در افراد مؤنث
- ۳۶ ..... ج- انواع دیگر (که بر پایه تاریخچه زندگی جنسی مسلط قبلی تقسیم بندی شده است)
- ۳۷ ..... ۶- طبقه بندی اختلالات هویت جنسی بر اساس DSM IV
- ۳۷ ..... الف- اختلال هویت جنسی در کودکان
- ۳۸ ..... ب- اختلال هویت جنسی در نوجوانی و بزرگسالی
- ۳۹ ..... ج- اختلال، همزمان با ب- اختلال فیزیکی دو جنسی بودن نیست
- ۳۹ ..... د- اختلال موجب ناراحتی قابل ملاحظه‌ای بالینی و تخریب در عملکرد اجتماعی، شغلی یا سایر زمینه‌های مهم می‌شود (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۱۹۹۴)
- ۴۰ ..... فصل دوم: پیشینه‌ی تاریخی
- ۴۹ ..... فصل سوم: ضرورت زوجیت در نظام تکوین و تشریح
- ۴۹ ..... گفتار نخست: ضرورت زوجیت در آیات قرآن
- ۵۰ ..... گفتار دوم: نکات شرحی و تفسیری در خصوص آیات
- ۵۵ ..... بخش دوم: سبب شناسی علمی در تغییر جنسیت
- ۵۷ ..... فصل نخست: سبب شناسی تغییر جنسیت در علم پزشکی و روانشناسی
- ۵۷ ..... گفتار نخست: بیماران اختلال هویت جنسیت
- ۵۷ ..... ۱- تئوری‌های مطرح شده در باب سبب شناسی
- ۵۷ ..... الف- نظریه بیولوژیکی
- ۶۰ ..... ب- نظریه روانی- اجتماعی
- ۶۱ ..... گفتار دوم: بیماران اختلال جنسیت
- ۶۱ ..... ۱- ناهنجاری: کروموزوم‌های جنسی
- ۶۱ ..... الف) دیسژنری گونادال یا نشانگان ترنر (۴۵X۰)

۶۲	..... (ب) نشانگان کلاین فلتز (۴۷xxy)
۶۲	..... (ج) ۴۷xyy
۶۲	..... ۲- اشکالات ذاتی در سوخت و ساز
۶۲	..... الف- نشانگان عدم حساسیت آندروژنی یا نشانگان بیضه زنانه نما
۶۳	..... ب- نشانگان آدرنوژنی‌تال (هیپرپلازی مادرزادی فوق کلیه)
۶۴	..... ج- کمبود ۵- آلفا ردوکتاز
۶۴	..... ۳- آثار استروئیدهای برون‌زا در دوره حاملگی
۶۶	..... فصل دوم: سبب شناسی تغییر جنسیت در اندیشه‌های اجتماعی
۶۶	..... گفتار نخست: اندیشه‌های اجتماعی و تقلیدهای بی‌جا
۶۹	..... گفتار دوم: غلبه اندیشه‌های فمینیستی
۷۰	..... ۱- راهبردهایی در جهت محو نابرابری و ستم جنسی
۷۰	..... الف- یکی از این راهبردها تربیت انسان‌های دو جنسیتی است
۷۱	..... ب- زنجیر تحریر راهبردهای لیبرال فمینیستی
۷۲	..... ج- راهبرد نای بارکسیتی
۷۲	..... د- راهبردهای ادنالی فمینیستی
۷۴	..... هـ- راهبردهای اگزستانداریستی
۷۴	..... و- راهبردهای تلفیقی
۷۹	..... بخش سوم: خاستگاه تغییر جنسیت در اجتمادهای شیعی
۸۱	..... فصل نخست: مقاصد شرعی و نقش آن در اوامر و نواهی
۸۳	..... گفتار نخست: معنای مقاصد
۸۴	..... گفتار دوم: مقصد نهایی و مقاصد متوسطا
۸۷	..... نتیجه‌گیری
۸۸	..... فصل دوم: جایگاه مصلحت و مفسده در احکام شرعی
۸۸	..... گفتار نخست: تعریف مصلحت
۸۸	..... ۱- تعریف لغوی مصلحت
۸۹	..... الف- بررسی واژه مصلحت در قرآن و روایات
۹۰	..... ۲- تعریف اصطلاحی مصلحت
۹۱	..... الف- تعریف مصلحت از دیدگاه فقیهان اهل سنت
۹۲	..... ب- تعریف مصلحت از دیدگاه فقیهان شیعه
۹۴	..... نتیجه‌گیری
۹۴	..... گفتار دوم: تبیین واژه‌های همسو با مصلحت
۹۴	..... ۱- حُسن و قُبْح

- الف- رابطه حُسن و قُبْح یا مصلحت و مفسده ۹۵
- ۲- حکمت ۹۵
- ۳- علت و سبب ۹۶
- الف- تفاوت علت و سبب ۹۷
- ب- تفاوت حکمت و علت و مصلحت ۹۸
- ۴- فلسفه ۹۹
- ۵- مقصد و غایت ۱۰۰
- گفتار سوم: تبعیت احکام از مصالح و مفاسد واقعی ۱۰۱
- ۱- ادراک عقلی حُسن و قُبْح ۱۰۳
- ۱- اثبات ملازمه ۱۰۶
- گفتار چهارم: تقدیم مصلحت اهم بر مهم و تخییر بین دو مصلحت مساوی ۱۰۶
- ۱- ضابطه تشخیص مصلحت اهم ۱۰۷
- الف- ضابطه ترتیب مصالح پنجگانه ۱۰۷
- ب- تراخیر معالج ضرور، مورد نیاز و تحسینی و مکملات آنها ۱۰۸
- ج- تقدیم مصلحت عام بر مصلحت خاص ۱۰۸
- د- تقدیم مصلحت بدور بدر بر مصلحت دارای بدل ۱۰۸
- هـ- تقدیم مصلحت ضعیف و فرعی بر مصلحت موسع ۱۰۸
- و- تقدیم مصلحت اصلی بر ثانوی ۱۰۹
- گفتار پنجم: مفسده ۱۰۹
- ۱- تعریف مفسده ۱۰۹
- الف- تقویت دین مفسده است ۱۰۹
- ب- قتل نفس مفسده است ۱۰۹
- ج- اختلال در نسل مفسده است ۱۱۰
- د- اختلال در امنیت مالی و اقتصادی مفسده است ۱۱۰
- هـ- خلل و منقصت در عقل، مفسده است ۱۱۱
- نتیجه گیری ۱۱۱
- فصل سوم: بررسی علت و ملاک در کشف حکم ۱۱۲
- گفتار نخست: سه راه کشف و تعمیم حکم ۱۱۳
- ۱- قیاس منصوص العله ۱۱۳
- ۲- قیاس اولویت ۱۱۴
- ۳- تنقیح مناط و کشف علت حکم ۱۱۵
- الف- معنی تنقیح مناط ۱۱۵
- ب- حجیت تنقیح مناط ۱۱۵

۱۱۶	ج- اقوال فقیهان
۱۱۷	د- فرق تنقیح مناط با قیاس منصوص العله
۱۱۷	هـ - فرق تنقیح مناط با قیاس مستنبط العله
۱۱۸	و- الغاء خصوصیت
۱۱۸	ز- شروط تنقیح مناط و الغاء خصوصیت
۱۲۰	ی- ذکر نمونه
۱۲۲	فصل چهارم: جایگاه ضرر و زیان و عسر و حرج در تغییر احکام
۱۲۳	گفتار نخست: قاعده لاضرر
۱۲۳	۱- تصریح بر قاعده لاضرر در آیات قرآنی
۱۲۳	۲- تصریح بر قاعده لاضرر در اخبار متعدد
۱۲۴	۳- معنای ضرر و ضرار
۱۲۵	نتیجه گیری از قاعده لاضرر
۱۲۵	گفتار دوم: قاعده لا حرج
۱۲۵	۱- معنای لغوی حرج و ضرر
۱۲۶	۲- تصریح بر قاعده لا حرج در آیات قرآنی
۱۲۶	۳- تصریح بر قاعده لا حرج در اخبار
۱۲۶	گفتار سوم: قاعده سهولت
۱۲۷	۱- تصریح بر قاعده سهولت در آیات قرآنی
۱۲۷	۲- تصریح بر قاعده سهولت در اخبار
۱۲۷	۳- تصریح بر قاعده سهولت در کتب اهل سنت
۱۲۸	۴- ارتباط قاعده لا حرج با قاعده تسهیل
۱۲۸	۵- بررسی آیات قرآنی
۱۳۰	نتیجه گیری
۱۳۱	فصل پنجم: جایگاه سایر علوم در موضوع شناسی فقهی
۱۳۱	گفتار نخست: نقش موضوع شناسی در استنباط های فقهی
۱۳۱	۱- ضرورت موضوع شناسی در فقه
۱۳۳	۲- اقسام موضوعات فقهی
۱۳۳	الف- موضوعات شرعی
۱۳۴	ب- موضوعات لغوی
۱۳۴	ج- موضوعات طبیعی
۱۳۴	د- موضوعات عرفی
۱۳۴	گفتار دوم: نقش علوم بشری در موضوع شناسی فقهی
۱۳۷	نتیجه گیری

- فصل ششم: جایگاه دخالت در سیستم خلقت از منظر قواعد شرعی ۱۳۸
- بخش چهارم: جایگاه تغییر جنسیت در نصوص دینی** ۱۴۳
- فصل نخست: تغییر جنسیت از منظر آیات ۱۴۵
- گفتار نخست: تکون جنسی (بلوغ) ۱۴۶
- ۱- بلوغ در آیات قرآنی ۱۴۶
- ۲- معنی لغوی احتلام ۱۴۷
- ۳- مهمترین آیه در باب بلوغ ۱۴۷
- گفتار دوم: جایگاه جنسیت در آیات قرآنی ۱۴۸
- ۱- در کسرتة آیات الهی گاه جنسیت مدخلیتی در حکم آیه ندارد ۱۴۹
- ۲- آیه حکم ویژه و خاص یک جنس را مطرح نساخته و در آیات قرآنی، گاه در حکم آیه، جنسیت مورد نظر قرار گرفته اما حکم آیه، مرتبط با دو جنس است و تنها جنس خاص را مورد توجه قرار نداده: «یوصیکم الله فی اولدکم للذکر مثل حظ الانثیین» ۱۴۹
- ۳- گاه حکم آیه، جنس خاصی را مد نظر قرار داده و ویژه یک جنس است ۱۵۰
- الف- حکم آیه تنها بر جنس مؤنث تعلق گرفته است ۱۵۰
- ب- حکم آیه تنها بر جنس مذکر تعلق گرفته است ۱۵۰
- گفتار سوم: مخالفت با اصل زوجیت ۱۵۱
- ۱- آیاتی که صراحتاً نفس تغییر را موضوع قرار می‌دهند ۱۵۱
- ۲- آیاتی که اصول حاکم بر طبیعت را در بیان مخالفت با تغییر در روند خلقت مورد اشاره و توجه قرار می‌دهند ۱۵۲
- الف- اصل زوجیت حاکم بر نظام خلقت ۱۵۲
- ب- اصل عیب نبودن خلقت ۱۵۲
- پ- اصل موزون بودن و ارتباط حکیمانه و منطقی میان اجزاء ۱۵۲
- ت- اصل نظام احسن ۱۵۴
- ث- اصل حاکمیت حکمت و قدرت بر طبیعت و شریعت ۱۵۴
- ج- اصل عدالت حاکم بر نظام خلقت ۱۵۵
- چ- اصل حقانیت خلقت و حق باوری ۱۵۵
- ح- اصل حاکمیت نظم و حساب‌مندی و قانون‌مداری ۱۵۷
- خ- اصل عدم جواز دخالت و مجادله در عالم خلقت بدون علم و دانش ۱۵۷
- د- اصل برتری علم خدا و باطل بودن مکر انسان ۱۵۸
- ذ- اصل عدم تبعیت از هوای نفس ۱۵۹
- ر- اصل عدم امکان تغییر و دگرگونی در آفرینش الهی ۱۶۰

- ز- اصل تفکر و تعقل حا کم بر هستی ۱۶۰
- س- اصل خلافت انسان بر روی زمین ۱۶۱
- نتیجه گیری ۱۶۲
- فصل دوم: احکام مکلف قبل و بعد از تغییر جنسیت از منظر فقه و روایات ۱۶۴
- گفتار نخست: بلوغ در روایات و کلام فقها ۱۶۴
- ۱- تعریف بلوغ در روایات ۱۶۴
- ۲- تعریف بلوغ در متون دینی اسلام ۱۶۵
- الف- احتلام ۱۶۵
- ب- قاعدگی ۱۶۶
- ج- ظاهر شدن موی زهار(انبات) ۱۶۶
- د- نکاح آمیزش ۱۶۶
- ه- رشد ۱۶۷
- گفتار دوم: ظهور امارات نشانه های بلوغ در دو جنسی ۱۶۸
- ۱- دو جنسی اذنب ۱۶۸
- ۲- دو جنسی حقیقه ۱۷۰
- الف- ظهور امارات در دو جنسی ۱۷۰
- ب- ظهور امارات بلوغ هر دو جنس ۱۷۱
- گفتار سوم: احکام فقهی دو جنسی هالین از تغییر جنسیت) ۱۷۲
- ۱- حضانت ۱۷۲
- الف- تعیین حضانت دو جنسی در روایات ۱۷۲
- ب- نظرات ارائه شده ۱۷۴
- ج- تحلیل روایات و نظرات ۱۷۶
- ۲- ارث ۱۷۷
- الف- فقه امامیه ۱۷۸
- ب- وضعیت قانون مدنی ایران ۱۸۰
- ۳- نکاح ۱۸۱
- الف- نظریه ایجاد حق فسخ ۱۸۱
- ب- مبانی حق فسخ ۱۸۲
- ج- نظریه بطلان نکاح ۱۸۵
- د- مصادیق بطلان نکاح ۱۸۷
- ه- مبنا و زمان بطلان ۱۸۸
- ۴- شهادت ۱۸۹
- ۵- وصیت و تعیین میزان سهم جنین متولد شده به نحو خنثی مشکل ۱۹۰

- الف- اعطاء قدر متقین ۱۹۰
- ب- عدم استحقاق خنثی ۱۹۱
- ج- تفسیر نظر موصی ۱۹۱
- د- قاعده قرعه ۱۹۱
- ه- تنصیف سهم پسر و دختر ۱۹۱
- گفتار چهارم: احکام فقهی مکلف پس از تغییر جنسیت ۱۹۲
- ۱- تغییر جنسیت و بقای نکاح ۱۹۲
- الف- اینکه فقط یکی از زوجین تغییر جنسیت دهد ۱۹۲
- ب- زوجین در غیر زمان متقارن تغییر جنسیت دهند، (همزمان نباشند) ۱۹۳
- ج- زوجین هر دو، در زمان واحد تغییر جنسیت می دهند، (متقارنند) ۱۹۴
- د- تغییر جنسیت و مسأله‌ی مهریه ۱۹۴
- الف- در احوال دائم ۱۹۵
- ب- در احوال وقت ۱۹۷
- ۳- تغییر جنسیت و مسأله‌ی عده ۱۹۸
- ۴- تغییر جنسیت و مسأله‌ی ارث ۱۹۹
- ۵- تغییر جنسیت و مسأله‌ی عدلین خانوادگی ۲۰۱
- ۶- تغییر جنسیت و مسأله‌ی ولایت و سرپرستی کودکان ۲۰۳
- ۷- فروع‌ات دیگر فقهی و تغییر جنسیت ۲۰۵
- فصل سوم: تغییر جنسیت در منظر اندیشمندان مسلمان معاصر ۲۱۲
- خلاصه و نتایج ۲۲۵
- فهرست منابع ۲۳۱

مقدمه

از آنجا که در سیستم حقوقی اسلام، بخشی از احکام متأثر از جنسیت انسان است و در احکام زیادی همچون دیه، ارث، حضانت، بلوغ، حج، ارتداد و ... می‌توان تمایز بین حقوق دو جنس را مشاهده نمود، لذا شناخت جنسیت فردی که موضوع حق قرار می‌گیرد در این سیستم بسیار اهمیت می‌یابد.

خلقت بشر بسورت جنس مذکر و مؤنث امری طبیعی می‌باشد، اما در این میان مسئله -ی تولد انسانهایی با داشتن بعضی صفات از دو جنس مخالف و یا فقدان اوصاف آنها، قابل چشم پوشی و انکار نیست.

از طرف دیگر تمایز میان حقوق زن و مرد و نحوه رفتار اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در ملل مختلف با جنس مذکر و مؤنث باعث شده تا بنا به مراتب، برخی از انسانها وجود خلقت خود را در جنس واقعی ندانند و تمایل فراوان به داشتن اوصاف جنس مخالف از خود بروز دهند. از سوی دیگر در عصر کنولوژی و با ورود به عصر مدرنیته، همراه با ارمغانهای این عصر، عوامل تخریبی نیز در نوا و ملل گوناگون رسوخ کرده، اندیشه های اجتماعی نشئت گرفته از گروههای تعصبی و فرقه های دین گریز، اذهان عمومی را به خود مشغول ساخته و لذا افراد بشر نیز به تصور یافتن آمال و آرزوهای خود در این افکار غوطه ور شده و خلأ اصلی زندگیشان، معنویت را به فراموشی سپرده و خود را با افکار و اندیشه های غربی مشغول می‌سازند، از آنجا که دین مبین اسلام، راه حل خلأهای موجود در زندگی افراد را القاء تفکرات دین گریز و تعصبی و ناعادل نمی‌داند، در مسئله مزبور راه حل تغییر جنسیت را راه حل عمومی و مشروع ندانسته مگر در موارد ضرورت و بر حسب مصلحت، لذا در این کار تحقیقی سعی بر آن بوده است که ضرورت اهتمام و تدقیق در این مسئله را بیش از پیش آشکار سازم و اندیشه های اسلامی را در خصوص موضوع مطرح شده، بیان دارم.

لذا از آنجا که مسئله «تغییر جنسیت» از امور نوپای علم پزشکی می‌باشد با خاطر نشان کردن این موضوع که در مورد حقوق و تکالیف افراد دوجنسی و اختلال هویت جنسی، با فقدان جایگاه خاص قانونی و عدم ارائه و طبقه بندی معیارهای شناخت این افراد مواجهیم لزوم تصریح به حقوق و تکالیف این افراد در فقه ما آشکار می‌شود و فقه شیعی نیز که عهده دار اداره امور زندگی بشر است می‌بایست پاسخهای متناسب را مرتبط با موضوع مطرح کند. پاسخ به وضعیت حقوقی و احکام فقهی این افراد بر عهده

اندیشمندان دین است تا با تنقیح عالمانه، مباحث مرتبط با این مکلفان را مورد ارزیابی دقیق علمی قرار داده و پاسخهای مناسب و جامع را در زمینه های مختلف مرتبط با آنان مطرح کنند تا وضعیت حقوقی و احکام فقهی فرد مکلف، قبل و بعد از انجام عمل تغییر جنسیت مشخص شود.

بنابراین استفاده از متون و منابع فقهی و کشفیات علمی و ملاحظه حقوق و تکالیف دو جنس زن و مرد، شناسایی این افراد و سپس تعیین وضعیت حقوقی و احکام فقهی آنان، از مهمترین اهداف این کتاب است.

اهم سؤالاتی که این کتاب در پی یافتن پاسخی برای آنها هست، عبارتند از: آیا هر شخصی اجازه دارد که جنسیت خود را تغییر دهد؟ فرآیند تغییر جنسیت در فقه و حقوق چیست. تشخیص موضوع در تغییر جنسیت بر عهده کیست؟ راه‌حلهایی که قواعد فقهی در خصوص این موضوع در اختیار ما می‌گذارند کدامند؟

نتایجی که در این مجموعه، بدان اشاره می‌گردد عبارتند از: حق تغییر جنسیت در صورتی برای فرد متلف ایجاد می‌شود که به منظور معالجه باشد و یا در تغییر دادن، مصلحت لزوم آور و مهم دیگر مورد داشته باشد. احکام مربوط به شخص تغییر جنسیت داده در فقه و حقوق تابع هویت جنسی است و موضوع شناسی در مسئله تغییر جنسیت بر عهده پزشک است و بدنبال آن فرد، هم به موضوع مربوطه را صادر می‌کند.

در این کتاب، در بخش اول معنانشناسی تغییر جنسیت در علم فقه و پزشکی صورت گرفته، در بخش دوم به شناسایی علل و اسباب علمی در تغییر جنسیت در علم پزشکی و روانشناسی و اندیشه های اجتماعی پرداخته شده، بخش سوم نیز خاستگاه تغییر جنسیت در اجتهاد شیعی را مورد بحث قرار داده و به مقاصد شرعی، علت و ملاک حکم و ارتباط فقه با سایر علوم اشاره می‌کند و در بخش چهارم جایگاه تغییر جنسیت در نصوص دینی: آیات قرآن کریم، فقه و آراء اندیشمندان اسلامی تبیین شده است.

در پایان بر خود لازم می‌دانم که از زحمات استاد محترم، سرکار خانم دکتر عزت السادات میرخانی که با راهنمایی‌های عالمانه و ارزشمند خود در تألیف مجموعه مزبور مرا همراهی نموده، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم. از خداوند منان توفیقات روزافزون ایشان را خواستارم.

مهديه محمد تقی زاده

دکتری مطالعات زنان / دانشگاه تربیت مدرس